

5. Výdaje za léky

Ve struktuře výdajů na zdravotní péči mají nezastupitelný podíl výdaje na léky. V průběhu času má výše výdajů na léky rostoucí tendenci, která je významně ovlivněna i novým přístupem k inovativní léčbě spojené s rozvojem specializovaných center a větším využíváním centrových léků. Právě centrové léky s vyšší pořizovací cenou se každoročně projevují vysokou měrou na vyšším růstu výdajů.

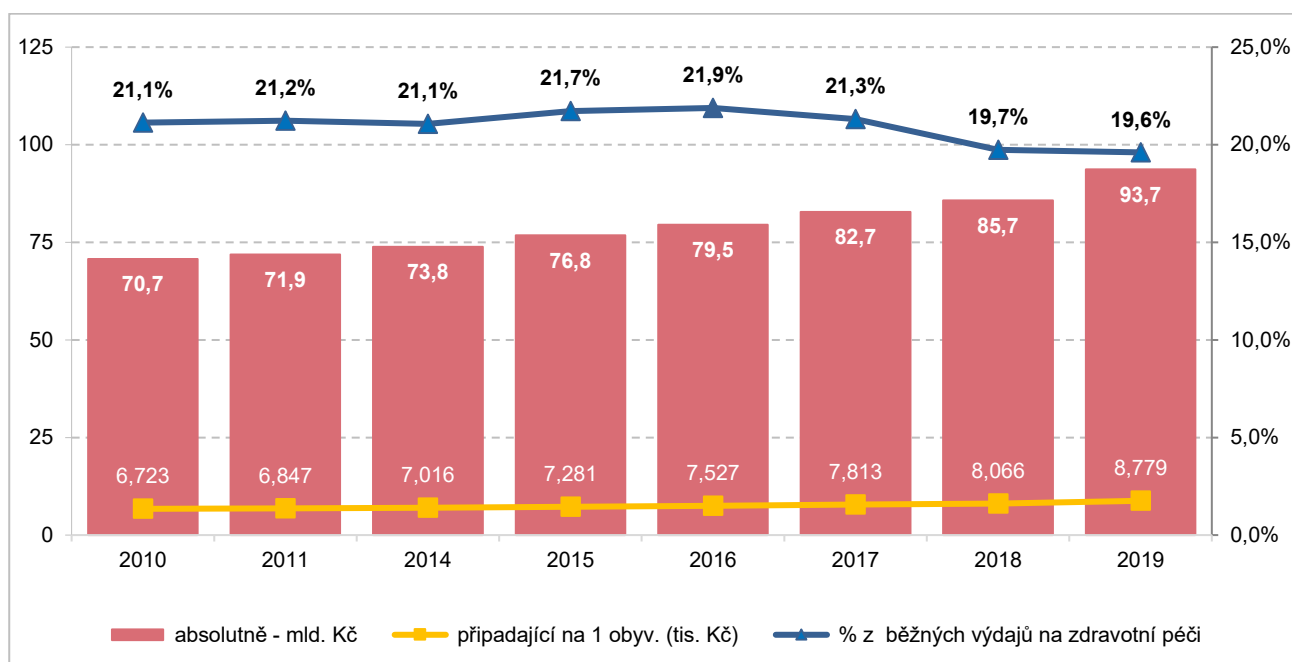
Tato kapitola podává přehled základních údajů o celkových výdajích na léky od roku 2014. Poskytuje především podrobné údaje o výdajích na léky **dle místa spotřeby a zdroje financování**. Místem spotřeby je v této souvislosti myšleno rozdělení léků na **ambulantně vydávané léky**, tedy ty, které jsou buď vydávány pacientům na lékařský předpis, nebo jsou nakupovány v rámci volného prodeje léků a na léky spotřebované v rámci léčby přímo **ve zdravotnických zařízeních** (obvykle v rámci hospitalizací).

Pozornost je zaměřena rovněž na výdaje na léky **z hlediska jejich financování**. V České republice mají v tomto směru klíčové postavení zdravotní pojišťovny, které hradí až 69 % veškerých výdajů na léky. Zbývající část výdajů na léky si lidé platí z vlastních kapes.

5.1. Celkové výdaje za léky

V České republice bylo v roce 2019 vydáno **za léky celkem 93,7 mld. Kč¹**, což představovalo necelou pětinu běžných výdajů na zdravotní péči. Na jednoho obyvatele ČR připadla průměrná částka za léky ve výši 8 779 Kč. Pro zajímavost, v roce 2014 to bylo o více než tisíc korun méně – 7 016 Kč. V uplynulých pěti letech bylo za léky v České republice vydáno 418,4 mld. Kč, z nichž 346,8 mld. Kč na léky na předpis a zbylých 71,6 mld. Kč na léky, které si hradily samy domácnosti.

Graf č. 5.1. Celkové výdaje za léky v Česku 2010–2019 (mld. Kč; na 1 obyv.; %)

Zdroj: ČSÚ 2021, Zdravotnické účty ČR 2010–2019

Jak je patrné z grafu č. 5.1, vývoj celkových výdajů za léky vykazuje v pětiletém období 2014–2019 vzestupnou tendenci. Celkové výdaje za léky dosáhly v roce 2014 částky 73,8 mld. Kč. O rok později se posunuly téměř

¹ Tento údaj zahrnuje celkové výdaje za léky a je metodicky odlišný od údajů uvedených v tabulce č. 1.2, kapitoly 1, ve které položka léky zahrnuje pouze výdaje za léky na předpis a volně prodejné léky včetně zdravotnického materiálu. Výdaje na léky spotřebované ve zdravotnických zařízeních v rámci léčby jsou v této tabulce především součástí položek lůžková léčebná péče, lůžková rehabilitační péče a lůžková dlouhodobá zdravotní péče.

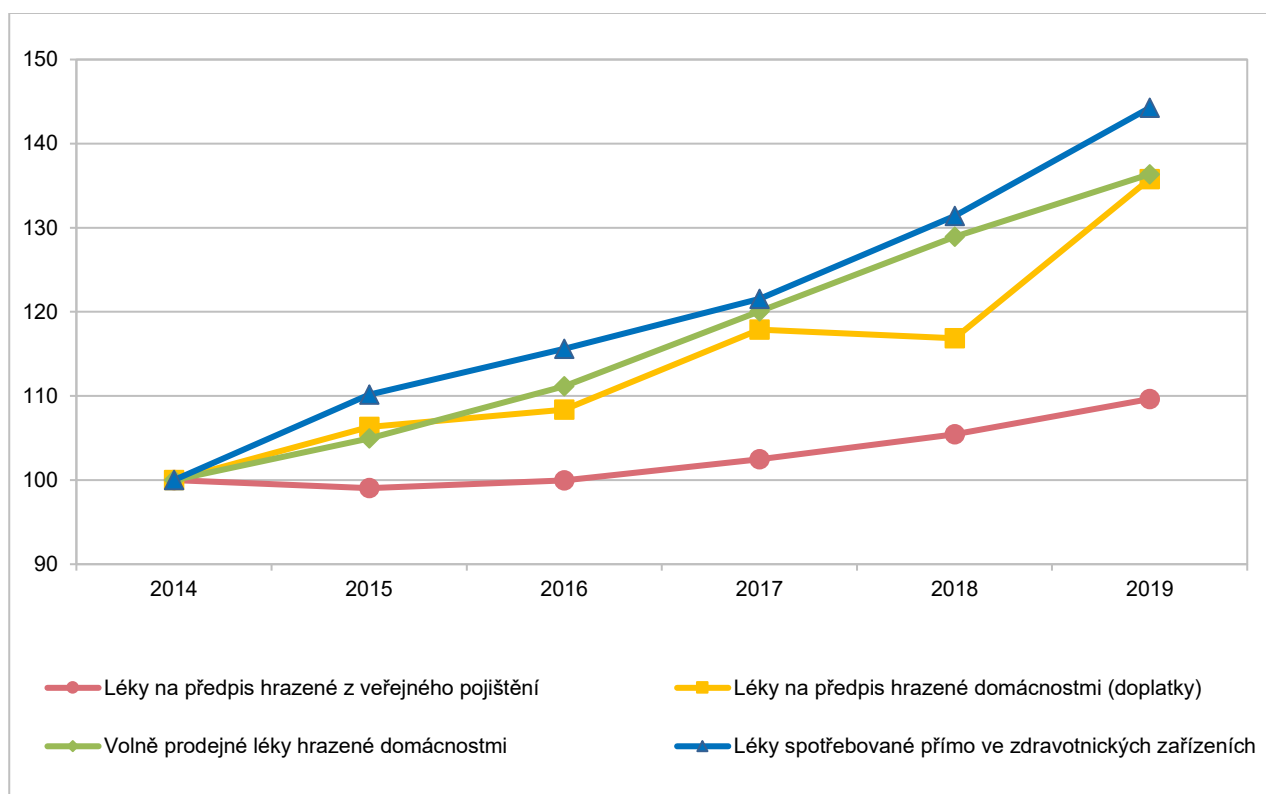
k hranici 77 mld. Kč a rostoucí trend pokračoval i v letech následujících. V roce 2019 se výdaje za léky vyšplhaly na 93,7 mld. Kč. V porovnání s rokem 2014 tak výdaje na léky v České republice vzrostly o 27 %.

Především rostou výdaje domácností na léky na předpis

V roce 2019 **meziročně** vzrostly výdaje na léky o 8 mld. Kč, což představuje meziroční nárůst o 9 %, a to především díky přímým výdajům domácností na doplatky za léky na předpis, které se v porovnání s rokem 2018 zvýšily o 16 % (1,8 mld. Kč). V roce 2019 výrazně vzrostly i výdaje za léky spotřebované přímo ve zdravotnických zařízeních (o 10 %; 2,6 mld. Kč).

Vývoj jednotlivých skupin výdajů za léky se ve sledovaném období lišil, jak ukazuje graf č. 5.2 Výchozím rokem pro výpočet indexu je rok 2014. **U léků spotřebovaných ve zdravotnických zařízeních i u volně prodejných léků** lze sledovat postupný nárůst až do roku 2019. **U léků na předpis z veřejného zdravotního pojištění** měl index výdajů v roce 2015 mírně sestupnou tendenci. V roce 2016 se výdaje vrátily na úroveň roku 2014 a od té doby každoročně rostou. Doplatky na léky, které hradí domácnosti, se od roku 2014 postupně zvyšují s výkyvem v roce 2018.

Graf č. 5.2. Vývoj výdajů na léky v Česku, 2014–2019 (index, 2014 = 100)

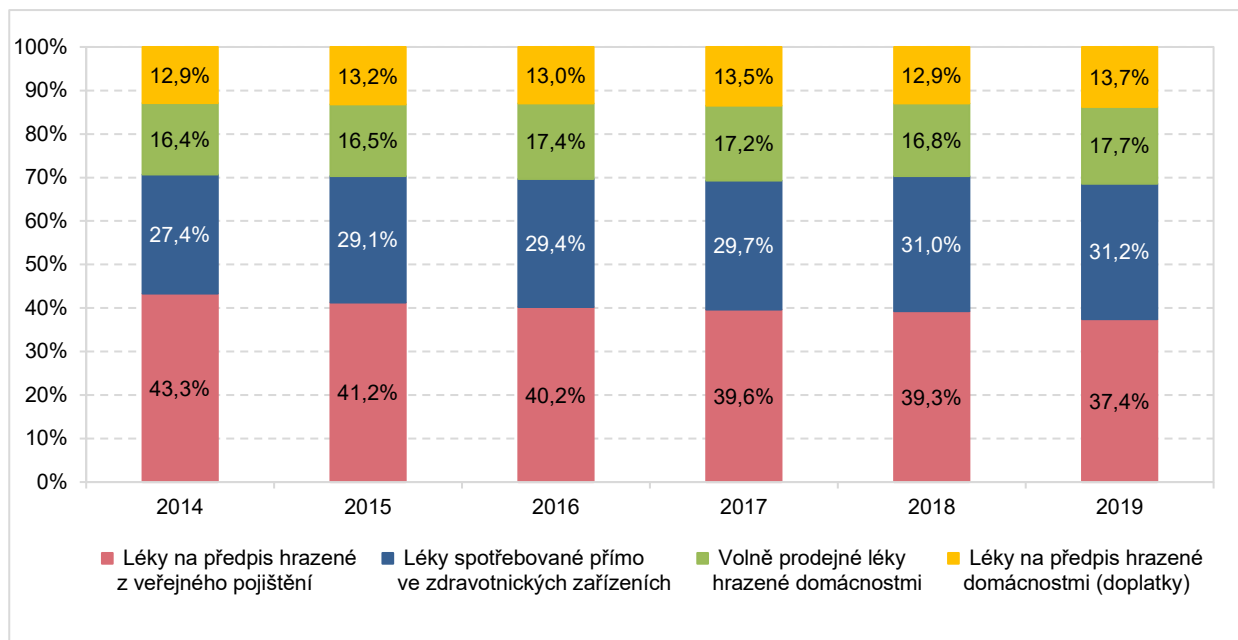

Zdroj: ČSÚ 2021, Zdravotnické účty ČR 2010–2019

Výdaje na léky na předpis hrazené z veřejného pojištění dosahovaly v roce 2014 podílu 43 % na celkových výdajích na léky. V roce 2019 to bylo již pouze 37 %. Během sledovaného období tak poklesly o šest procentních bodů. Naopak podíl výdajů za **léky spotřebované přímo v lůžkových zdravotnických zařízeních** se od roku 2014 (27,4 %) pozvolna zvyšoval na stávajících 31,2 %. Přímé výdaje domácností na **volně prodejné medikamenty a na doplatky na léky** mají v uvedeném období poměrně stabilní podíly na celkových výdajích na léky. V uplynulých pěti letech dosahovaly průměrné hodnoty 17 %, respektive 13 %.

Graf č. 5.3. Struktura vývoju výdajů na léky v Česku, 2014–2019 (v %)

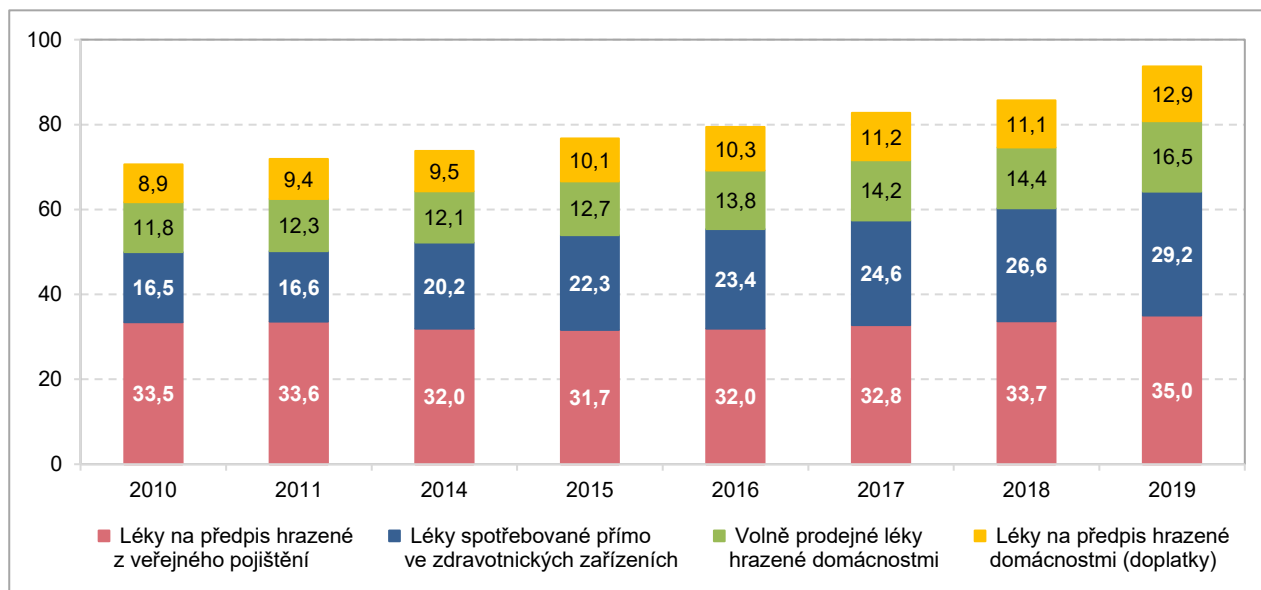
Zdroj: ČSÚ 2021, Zdravotnické účty ČR 2010–2019

5.2. Výdaje za léky podle místa jejich spotřeby

Za **ambulantně vydávané léky** hrazené z veřejného zdravotního pojištění a doplatků domácností bylo v roce 2019 vynaloženo 64,5 mld. Kč. Z uvedené částky tvořily výdaje na léky vydané na předpis včetně jejich doplatků 47,9 mld. Kč a za volně prodejné léky 16,5 mld. Kč. Výdaje na ambulantně vydávané léky tak tvořily 13,5 % celkových výdajů na zdravotní péči, které v roce 2019 dosáhly výše 477,7 mld. Kč.

Na **léky spotřebované ve zdravotnických zařízeních** bylo v roce 2019 vydáno o 9 mld. Kč více než v roce 2014 (29,2 mld. Kč oproti 20,2 mld. Kč). V roce 2019 léky spotřebované ve zdravotnických zařízeních představovaly 6 % z celkových výdajů na zdravotní péči oproti 5,8 % v roce 2014.

Graf č. 5.4. Vývoj výdajů na léky v Česku, 2010–2019 (v mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ 2021, Zdravotnické účty ČR 2010–2019

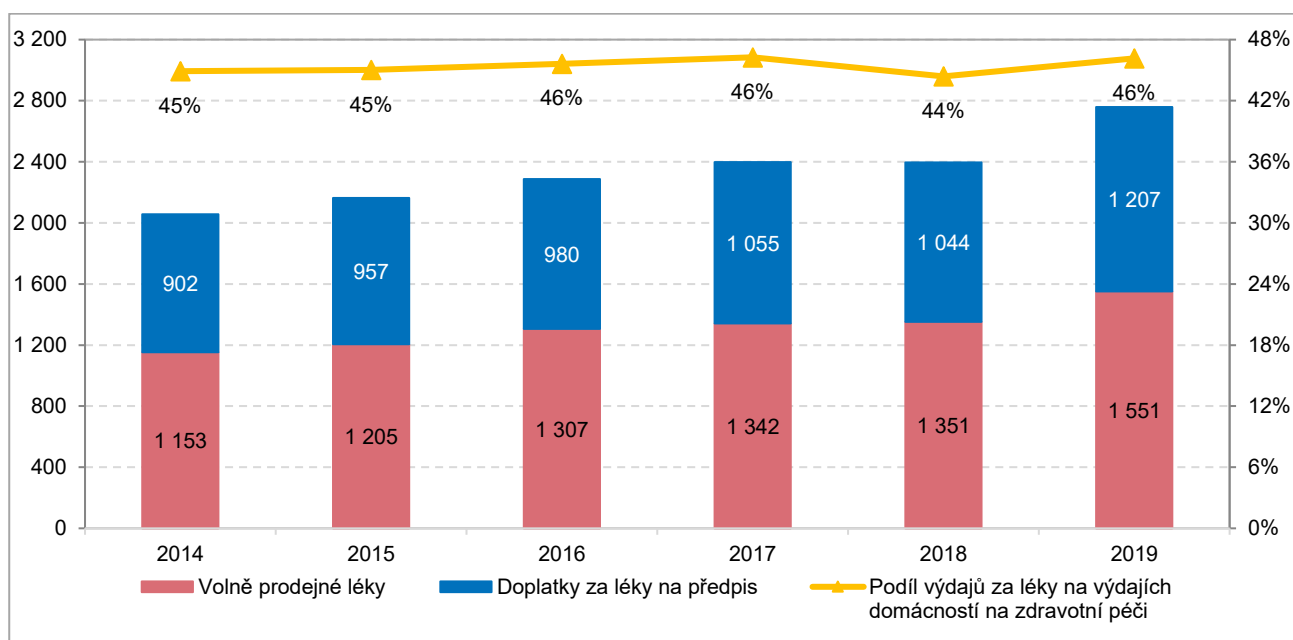
Z předchozího grafu je patrné, že absolutní výdaje na ambulantně vydávané léky od roku 2014 každoročně rostou. Výdaje na **léky na předpis hrazené z veřejného zdravotního pojištění** se v letech 2014 až 2018 pohybovaly mezi 31,7 a 33,7 mld., v roce 2019 však vyšplhaly až na hodnotu 35 mld. Kč. **Přímé výdaje domácností na doplatky na předepsané a volně prodejné léky** se každoročně od roku 2014 pozvolna zvyšovaly a obě uvedené hodnoty dosáhly v roce 2019 zatím svého historického maxima.

Každý obyvatel České republiky ročně zaplatí z vlastní peněženky za léky téměř 2,8 tisíce korun

Z grafu č. 5.5 je patrný vývoj **výdajů domácností za doplatky za léky na předpis a za volně prodejné léky přepočtených na jednoho obyvatele**. V průměru na 1 obyvatele bylo v ČR v roce 2019 vydáno domácnostmi 2 758 Kč, přičemž z toho 1 207 Kč stály doplatky za léky na předpis a 1 551 Kč volně prodejné léky.

Průměrné doplatky na léky na předpis dosáhly v roce 2014 zhruba 902 Kč. V následujících letech se každoročně mírně zvyšovaly a v roce 2019 byly ve srovnání s rokem 2014 o 300 Kč vyšší. Výdaje na volně prodejné léky také pozvolna rostou. V roce 2019 utratil 1 obyvateľ ČR za volně prodejné léky v průměru 1 551 Kč, tedy téměř o 400 Kč více než před 5 lety.

Graf č. 5.5. Výdaje domácností v Česku za léky, 2014–2019 (na 1 obyvatele v Kč, podíl na zdravotní péči v %)

Zdroj: ČSÚ 2021, Zdravotnické účty ČR 2010–2019

Výdaje zdravotních pojišťoven na léky spotřebované ve zdravotnických zařízeních se zvyšují

Výdaje zdravotních pojišťoven na zdravotní péči v roce 2019 dosáhly 309,8 mld. Kč, tj. 64,8 % z celkových výdajů na zdravotní péči v České republice. Zdravotní pojišťovny vydaly za **léky na předpis a léky spotřebované ve zdravotnických zařízeních** v daném roce 64,2 mld. Kč (graf 5.4.), které tvořily 20,7 % jejich celkových výdajů na zdravotní péči. Podíl výdajů za uvedené skupiny léků na celkových výdajích zdravotních pojišťoven na zdravotní péči zůstává od roku 2014 bez výrazných změn.

V průběhu období 2014–2019 zaplatily zdravotní pojišťovny za **ambulantně vydávané léky na předpis** celkem 197 mld. Kč. Průměrné roční výdaje se ve sledovaném období pohybovaly na úrovni 32,8 mld. Kč.

Výdaje zdravotních pojišťoven **za léky spotřebované ve zdravotnických zařízeních** se každoročně zvyšují. V roce 2019 činily 29,2 mld., což je o 44 % více než v roce 2014.

5.3. Výdaje za léky podle zdrojů jejich financování

Téměř polovina výdajů domácností na zdravotní péči jde na doplatky na léky a volně prodejné léky

Výdaje za léky představují největší položku výdajů domácností na zdravotní péči. V roce 2019 utratily domácnosti za volně prodejné léky a doplatky za léky na předpis celkem 29,4 mld. Kč, což představovalo více než **46,2 % veškerých výdajů domácností na zdravotní péči**. Ve sledovaném období 2014–2019 se podíl plateb za léky v celkových výdajích domácností příliš neměnil

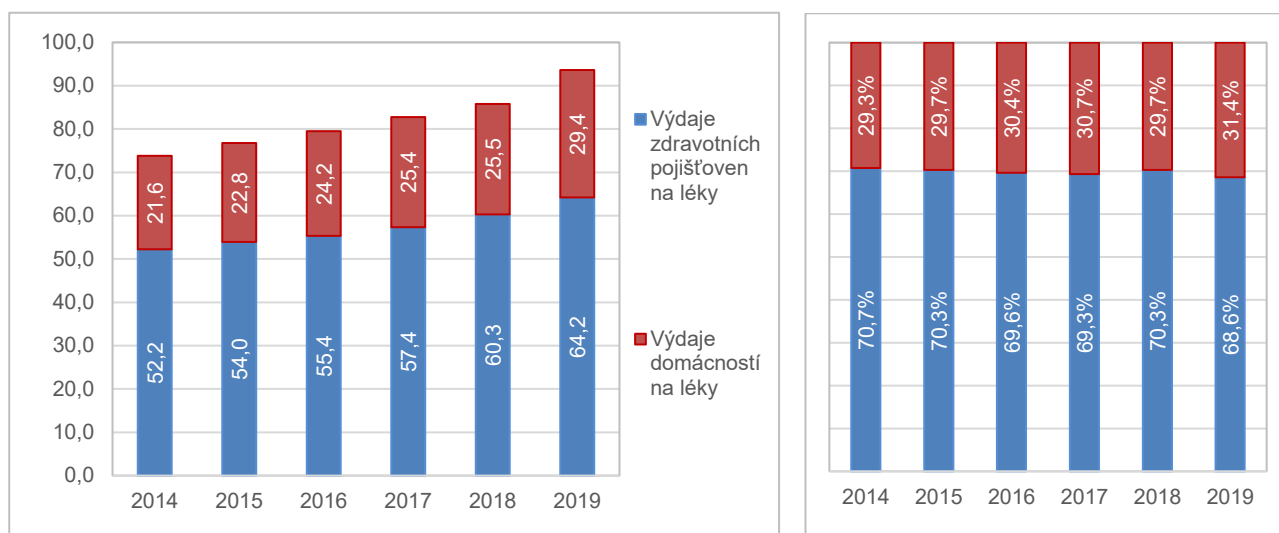
Z údajů v grafu č. 5.4 vyplývá, že v roce 2019 doplácely domácnosti celkem 12,9 mld. Kč za léky na předpis, což je o 3,4 mld. Kč více než v roce 2014 (v procentuálním vyjádření o 36 % více). Domácnosti dále vydaly celkem 16,5 mld. Kč za volně prodejné léky, což představovalo opět o 36 % více oproti roku 2014 (12,1 mld. Kč). Domácnosti utratily za léky za období 2014–2019 téměř 149 mld. Kč.

Jak ukazuje graf č. 5.6, dlouhodobě jsou léky v České republice zhruba ze 70 % financovány zdravotními pojišťovnami a zbývajících 30 % připadá na domácnosti.

Graf č. 5.6 Výdaje za léky v Česku podle zdroje financování, 2014-2019 (mld. Kč; %)

a) v mld. Kč

b) struktura (%)

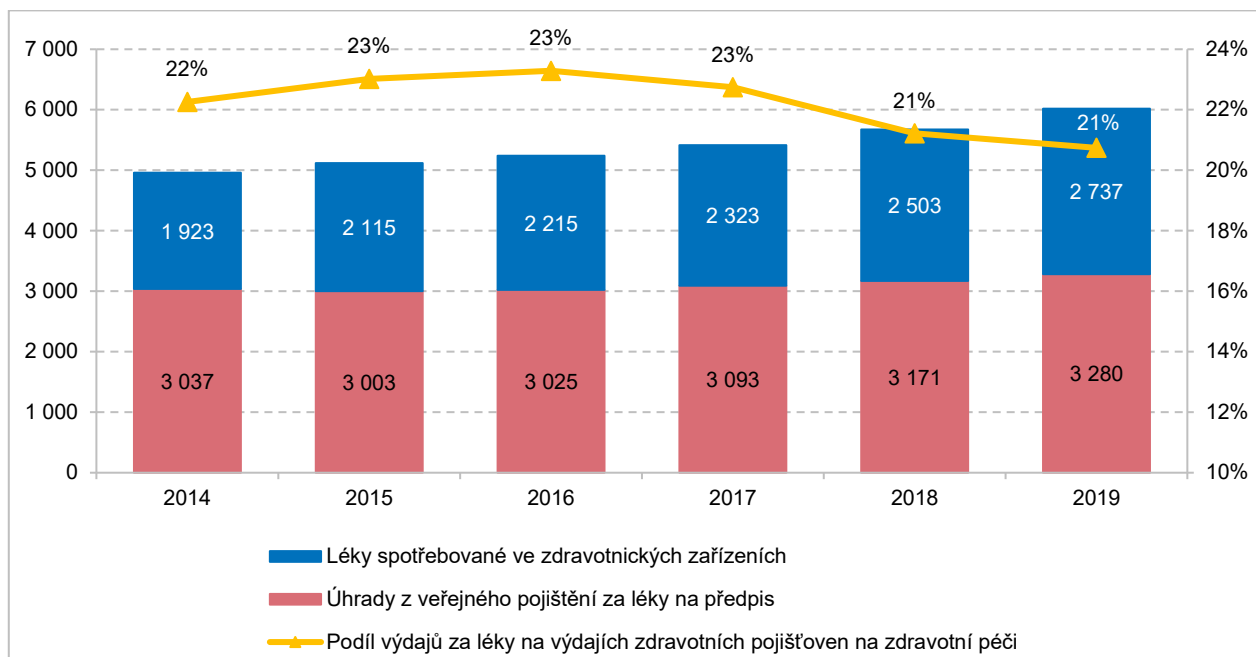

Zdroj: ČSÚ 2021, Zdravotnické účty ČR 2010–2019

V roce 2019 uhradily zdravotní pojišťovny za léky v průměru 6 tisíc korun na obyvatele

Graf č. 5.7 znázorňuje přehled **výdajů zdravotních pojišťoven za léky na předpis a za léky poskytnuté pacientům ve zdravotnických zařízeních na jednoho obyvatele** z veřejného zdravotního pojištění. Průměrné výdaje zdravotních pojišťoven za léky dosáhly v roce 2019 více než **6 tisíc Kč**, z čehož za léky na předpis to bylo 3 280 Kč a za léky spotřebované ve zdravotnických zařízeních 2 737 Kč.

Graf č. 5.7. Výdaje zdravotních pojišťoven za léky, 2014-2019 (na 1 obyvatele v Kč; podíl na zdravotní péči v %)

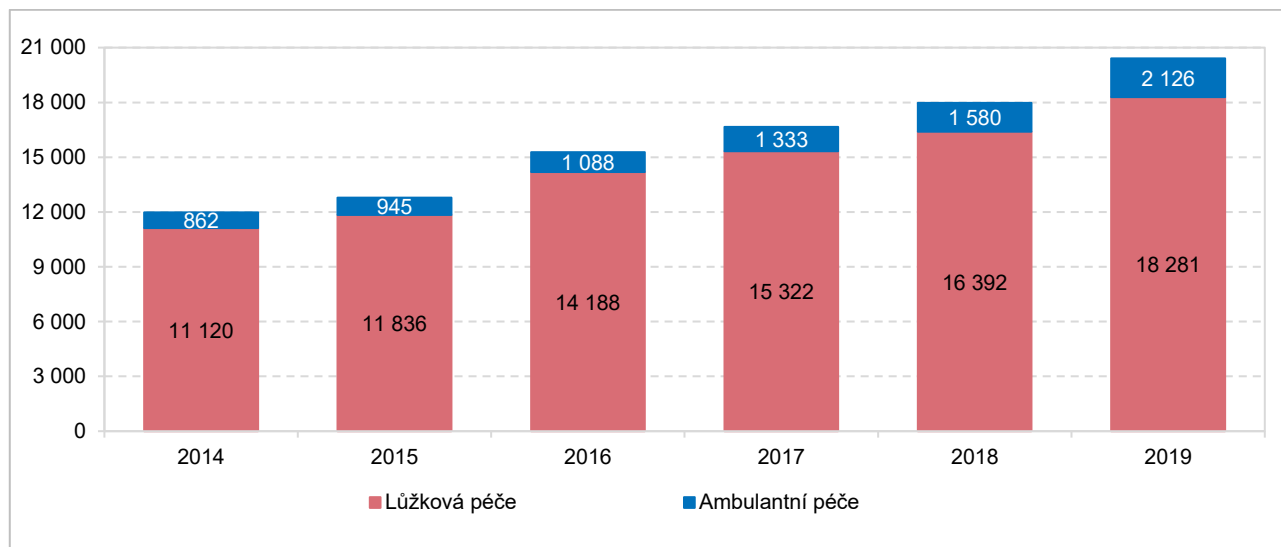

Zdroj: ČSÚ 2021, Zdravotnické účty ČR 2010–2019

Výdaje zdravotních pojišťoven na centrové léky vzrostly za uplynulých pět let o polovinu

Celková částka, kterou uhradily zdravotní pojišťovny v roce 2019 za léky pro specializovaná centra, přesáhla historicky poprvé hranici 20 mld. Kč. Za centrové léčivé přípravky, poskytované v rámci lůžkové péče, bylo vydáno až 90 % z uvedené částky. Zatímco v roce 2014 vynaložily zdravotní pojišťovny na léčivé prostředky ve specializovaných centrech s lůžkovým oddělením 11,1 mld. Kč, v roce 2019 vzrostla částka téměř o více než 7 mld. na stávajících 18,3 mld. Kč. Výdaje za léky poskytované ve specializovaných centrech při ambulantní léčbě se rovněž každoročně pozvolna zvyšují až na stávající hodnotu 2,1 mld. Kč v roce 2019. V porovnání s rokem 2014 se zvýšily více než dvojnásobně. Hlavní příčinou růstu výdajů je příliv nových preparátů a rozšiřování indikací, takže tuto léčbu dostává více pacientů než dříve. Ve specializovaných pracovištích se léčí především onkologická, metabolická, kardiovaskulární a neurologická onemocnění.

Graf č. 5.8. Výdaje zdravotních pojišťoven v Česku na centrové léky (léčivé přípravky poskytované ve specializovaných pracovištích), 2014–2019 (v mil. Kč)

Zdroj: Ministerstvo zdravotnictví ČR, 2019

Centrové léky jsou speciální moderní léky, které jsou oprávněni podávat jen lékaři ze specializovaných pracovišť. Jedná se zejména o moderní léky pro léčbu onkologických onemocnění a pro některá chronická onemocnění, jako je např. revmatoidní artritida, roztroušená skleróza, cystická fibróza a další. Lékaři je podávají pacientům, kteří splňují přesně dané podmínky.